

**Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta**

Katedra křesťanské sociální práce

Charitativní a sociální práce

Petra Zálešáková

*Zmapování činností a dostupnosti sociálně
aktivizačních služeb pro ohrožené rodiny s dětmi
v regionu Hodonínsko*

Bakalářská práce

vedoucí práce: PhDr. Ivana Knausová, Ph.D.

2014

„Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a že jsem všechny použité informační zdroje uvedla v seznamu literatury.“

V Olomouci dne 26.3.

Petra Zálešáková

Poděkování

Děkuji vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Ivaně Knausové, Ph.D., za její odbornou pomoc, podporu a vedení mé bakalářské práce. Rovněž děkuji své rodině, která mě po celou dobu mého studia podporovala.

Obsah

Teoretická část	3
1. Rodina	3
1.1. Funkce rodiny	4
1.2. Funkčnost rodiny	5
1.3. Rodičovská odpovědnost	6
1.4. Klinické rodiny	7
1.4.1. Rodina se zanedbávaným či týraným dítětem	7
1.4.2. Rodina se zneužívaným či týraným dospělým	8
1.4.3. Rodina a tělesná nemoc	8
1.4.4. Rodina a duševní nemoc	8
1.4.5. Rodina s mentálně postiženým členem	9
1.4.6. Rodina mladistvého delikventa	9
1.4.7. Rodina nevdané matky	9
1.4.8. Rodina se členem závislým na drogách, případně s patologickým hráčem	9
1.5. Nejčastější problémy ohrožených rodin	10
1.6. Sociální práce s rodinou	11
2. Sociální služby	13
2.1. Potřebnost služeb pro rodiny a děti	14
2.2. Výhody a úskalí sociálně aktivizačních služeb	16
3. Sanace rodiny	18
3.1. Právní rámec sanace rodiny	18
3.1.1. Spolupráce organizací v oblasti sanace rodiny	19
4. Region Hodonínsko	21
4.1. Charakteristika regionu Hodonínsko	21
4.2. Administrativní členění regionu Hodonínsko	21
4.3. Hodonín a spádové obce	22
4.4. Kyjov a spádové obce	22

4.5.	Veselí nad Moravou a spádové obce.....	23
4.6.	Sociální služby na Hodonínsku.....	23
5.	Praktická část.....	25
5.1.	Cíl výzkumného šetření.....	25
5.2.	Formulace výzkumné otázky.....	25
5.3.	Realizace výzkumného šetření.....	25
5.4.	Vybrané organizace výzkumného šetření.....	26
6.	Výsledky výzkumného šetření.....	27
6.1.	Charita Hodonín.....	27
6.1.1.	Konkrétní činnosti sociálně aktivizační služby pro ohrožené rodiny s dětmi.....	28
6.1.2.	Intervence a počet rodin využívající tuto službu v roce 2012.....	28
6.1.3.	Dostupnost sociálně aktivizační služby pro ohrožené rodiny s dětmi v regionu Hodonínsko.....	29
6.2.	Centrum sociálních služeb Kyjov.....	32
6.2.1.	Konkrétní činnosti sociálně aktivizační služby pro ohrožené rodiny s dětmi.....	32
6.2.2.	Intervence a počet rodin využívající tuto službu v roce 2012.....	34
6.2.3.	Dostupnost sociálně aktivizační služby pro ohrožené rodiny s dětmi v regionu Hodonínsko.....	34
6.3.	Občanské sdružení KROK.....	37
6.3.1.	Konkrétní činnosti sociálně aktivizační služby pro ohrožené rodiny s dětmi.....	37
6.3.2.	Intervence a počet rodin využívající tuto službu v roce 2012.....	39
6.3.3.	Dostupnost sociálně aktivizační služby pro ohrožené rodiny s dětmi v regionu Hodonínsko.....	39
6.4.	Shrnutí.....	41
Závěr.....		45
Použité zdroje.....		46

Úvod

Ve své bakalářské práci pojednávám o rodinách, které si v nesnázích samy nedokážou pomoci a o sociálních službách, které jsou určeny právě ohroženým rodinám, jež trápí nepříznivá životní situace.

V současné postmoderní společnosti je rodina stále považována za nejdůležitější instituci státu. Můžeme si všimnout vzniku různých uskupení rodiny, které se liší od tradiční rodiny – muž, žena, děti – a na které je potřeba ze strany státu reagovat. S tím vznikly i nové sociální problémy, které se v životě rodin projeví. Odezvou na proměnu rodiny ze strany státu je poměrně nově vzniklá sociální služba, napomáhající právě rodinám, které jsou v nepříznivé životní situaci. Sociálně aktivizační služby pro ohrožené rodiny s dětmi využívají například rodiny, které samy nedokáží řešit své problémy, kterým hrozí odebrání dětí nebo u kterých je vývoj dítěte ohrožen. Tato služba se snaží aktivovat rodinu ke změně její nepříznivé životní situace a obnovení rodinných funkcí.

Cíl bakalářské práce

Cílem mé bakalářské práce je popsat sociálně aktivizační služby pro ohrožené rodiny s dětmi, zaměřit se na výhody a úskalí sociálně aktivizačních služeb pro ohrožené rodiny s dětmi. Dílčím cílem je zmapovat dostupnost těchto služeb na Hodonínsku.

Tato bakalářská práce může posloužit poskytovatelům této služby. Poskytovatelé zde mohou získat nové poznatky a inspiraci o poskytování této služby a dále tak svoji službu obohatit o zkušenosti jiných poskytovatelů sociálně aktivizačních služeb pro ohrožené rodiny s dětmi. Dále tato bakalářská práce může posloužit potenciálním poskytovatelům této služby s ohledem na dostupnost, respektive nedostupnost této služby v určité lokalitě a možný vznik této služby s ohledem na vysokou poptávku. Moji práci nabídnu obcím s rozšířenou působností na oddělení sociálních služeb. Vypracovaná práce může být použita jako studijní materiál pro studenty oboru sociální práce.

Struktura bakalářské práce

Předkládaná práce je členěna na teoretickou část a praktickou část:

V teoretické části se zabývám především definicí rodiny, funkcemi a poruchami rodiny a jejich příčinami, dále pak samotnou sociální službou pro ohrožené rodiny s dětmi a také regionem Hodonínsko a jeho službami pro ohrožené rodiny s dětmi.

Praktická část obsahuje popis realizovaného výzkumného šetření. Věnovala jsem se konkrétním registrovaným sociálně aktivizačním službám pro ohrožené rodiny s dětmi na Hodonínsku. Hodnotím jejich činnosti a dostupnost podle tří kritérií.

TEORETICKÁ ČÁST

Teoretická část je tvořena třemi kapitolami, kterým se budu podrobněji věnovat a to zejména rodině a jejími variantami, se kterými se jako sociální pracovníci můžeme setkat a dále pracovat. Další kapitola je věnována sanaci rodiny a jejímu právnímu vymezení a klienty účastníci se sanace a v poslední oblasti se zabývám sociálně aktivizačními službami pro ohrožené rodiny s dětmi v kontextu sociálních služeb.

1. RODINA

V této kapitole definuji rodinu a popisuji její základní funkce. Dále se věnuji rodičovské odpovědnosti, podrobněji rozdělují klinické rodiny a zaobírám se nejčastějšími problémy, které tyto rodiny trápí. Tuto kapitolu zakončuji sociální prací s rodinou.

Rodina je definována různými způsoby, záleží zejména na tom, z jakého úhlu pohledu rodinu vnímáme. Z psychologického hlediska je rodina: „Společenská skupina spojená manželstvím nebo pokrevními vztahy a odpovědností a vzájemnou pomocí.“ (Hartl, 2004, s. 512) Tato strohá definice však dostatečně nevystihuje rodinu z hlediska, které by bylo pro mou práci vhodné. Více využitelné se mi zdá vymezení rodiny z Velkého sociologického slovníku (1996, s. 940): „Obecně původní a nejdůležitější společenská skupina a instituce, která je základním článkem sociální struktury i základní ekonomickou jednotkou a jejímiž hlavními funkcemi je reprodukce trvání lidského biologického druhu a výchova, respektive socializace potomstva, ale i přenos kulturních vzorů a zachování kontinuity kulturního vývoje.“

Matoušek a Pazlarová (2010, s. 12-13) zastávají názor, že v dnešní době a s ohledem na vývoj rodiny ji nelze přesněji definovat, neboť v naší společnosti se objevuje stále více různých forem rodiny. Tyto kombinace jsou tak různorodé, že je nemůžeme všechny vměstnat do jedné definice, která by platila pro všechny stejně.

Obtížností jednotného názoru na pojem rodina, se zabývá i kniha Rodina v nečase od autora Ondřeje Sekery. Recenzi na tuto knihu napsal Albín Škoviera, jehož recenze je obsažena v časopise Sociální práce/Sociálna práca 2011/2. Škoviera

poukazuje na čtyři klady publikace Sekery. Prvním kladem je to, že i přes různorodé a mnohdy i protichůdné teorie rodiny, pokládá za nejdůležitější „žít v rodině a pro rodinu je smysluplné“. Za druhý klad považuje vyřknuté poselství či motiv autora, který formuluje takto: „A mám přání, aby se nám krize ani ‚nečas‘ nevyhýbaly, neboť právě na nich se dá růst, ty nás posilují.“ Třetím kladem je, že autor umožňuje nahlédnout do jeho rodiny. Píše o jeho osobní životní zkušenosti a cestě a tím můžeme lépe porozumět jeho názoru. Jako poslední klad považuje Škoviera to, že názvy kapitol v každém z nás vyvolají určitý hodnotící postoj a každého z nás se určitým způsobem dotknou např. kapitoly – Matky v ohnisku zájmu; Otcové v ohnisku nezájmu; Společnost připravena nepodporovat rodinu. Kniha Rodina v nečase klade důraz na to, aby přinesla čtenáři určitou hodnotu a smysluplnost. (Škoviera, 2011/2, s. 140)

1.1. Funkce rodiny

I přes současnou proměnu má rodina i nadále nezastupitelné funkce, které se uvnitř této instituce odehrávají. Rodina je důležitá z toho důvodu, protože zajišťuje takové funkce, které nám nemůže poskytnout žádné jiné prostředí nebo služba.

Kraus (2001, str. 81) uvádí 6 základních funkcí rodiny:

1. Biologicko-reprodukční funkce: Tato funkce není významná pouze pro jedince tvořící rodinu, ale také pro společnost a její rozvoj a udržení lidské rasy na zeměkouli.

2. Sociálně-ekonomická funkce: Rodina je chápána jako ekonomický prvek, nebo firma chcete-li, kdy se jednotliví členové, zejména rodiče, zapojují do celé ekonomiky prostřednictvím vykonávání svého zaměstnání, nakupování potřebných věcí, dávek, pojištění atd. Rodina je vnímána jako důležitý spotřebitel, který reguluje trh.

3. Ochranná funkce: Rodina zajišťuje životní potřeby svých členů, laicky řečeno – rodina je ta, na kterou se v nesnázích můžeme obrátit a požádat o pomoc.

4. Sociálně-výchovná funkce: Dítě se narodí do rodiny a je socializováno, tvarováno a ovlivňováno členy rodiny. Dítě si v rodině vytváří náhled na svět,

hodnotový žebříček, etické a mravní chování, návyky, víru a především sebepojetí. Dítě se učí slušnému chování, zájmům a koníčkům a připravuje se na svůj praktický život.

5. Rekreační, relaxační a zábavná funkce: Pro člověka je důležitý odpočinek a relaxace. V tomto případě je rodinné ovzduší to, kde by se člověk měl uvolnit, být sám sebou, odpoutat se od společenských rolí a relaxovat. Blízké vztahy členů rodiny umožňují zapojit do komunikace zábavu a humor.

6. Emocionální funkce: tato funkce je jedinečná a nezastupitelná žádnou jinou institucí. Rodina nám dává pocit lásky, jistoty a bezpečí. V rodině si členové budují citové zázemí a vřelé vztahy s ostatními členy.

Jestliže rodina neplní některé tyto funkce, stává se rodinné prostředí pro člena rodiny omezené. Začnou na povrch vyplouvat problémy a členové rodiny se v rodině necítí tak dobře, jak je žádoucí. Na některých funkcích se nepodílí jen rodina, ale i jiné instituce, které tuto funkci doplňují např. sociálně-výchovná funkce. Dítě získává návyky a názory převážně v rodině, ale zároveň je edukováno také i ve školských zařízeních, a tak i názory může získávat z různých zájmových kroužků.

1.2. Funkčnost rodiny

Metodu pro zjištění, zda je rodina funkční, problémová, dysfunkční nebo afunkční založil Dunovský (1986, s. 25), který stanovil osm kritérií, které se vždy u konkrétní rodiny hodnotí. Mezi tyto kritéria patří: složení rodiny, stabilita rodiny, sociálněekonomická situace rodiny, osobnost rodičů, přítomnost sourozenců a jejich profil, osobnost vyšetřovaného dítěte, zájem o dítě a péče o dítě.

Pásma funkčnosti pak rozděluje takto:

- Funkční rodina – pro dítě velice přívětivá, v rodině je zajištěn dobrý a řádný vývoj, dítě se zde cítí dobře a rodina naplňuje všechny funkce správně

Problémová rodina – v této rodině se vyskytují problémy s některými funkcemi, ale nemá to ohrožující vliv na vývoj dítěte a rodinný systém; problémy si je schopna rodina vyřešit sama nebo s menší pomocí zvnějšku

Dysfunkční rodina – v rodině se vyskytují problémy většího charakteru, nejsou naplňovány některé nebo všechny funkce rodiny a to ji ohrožuje a poškozuje; vývoj dítěte je rizikový a je důležitá odborná pomoc – sanace rodiny

Afunkční rodina – rodina, ve které je vývoj dítěte rizikový natolik, že může ohrozit i jeho existenci a dítěti škodí; v tomto případě je nejlepším řešením odebrat dítě z této rodiny
(Dunovský, 1986, s. 28)

1.3. Rodičovská odpovědnost

Rodiny, které se potýkají s problémy v běžném životě, snadno zasáhnou i problémy s porušováním zákonů, které jsou v České republice platné. Především zákony týkající se vztahu rodiče a dítěte.

Každé dítě má právo na důstojný život, dobrou výchovu a zajištění potřebného vzdělání. Proto jsou práva a povinnosti rodičů dítěte zakotvena v různých legislativních zákonech. Rodičovská odpovědnost je jasně vymezena v Občanském zákoníku č.89/2012 Sb. § 858, který říká:

„Rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění; vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti. Trvání a rozsah rodičovské odpovědnosti může změnit jen soud.“

Nově se také v Občanském zákoníku č.89/2012 §884 (1), (2) uvádí, že rodiče mají hlavní podíl na výchově dítěte a mají jít dětem příkladem. Musí však používat takové výchovné prostředky, které jsou přiměřené okolnostem, nesmí však ohrozit zdraví, rozvoj a důstojnost dítěte.

Zneužití rodičovské odpovědnosti je taktéž ošetřeno v Občanském zákoníku § 886 (2), kde je uvedeno:

„Dítě se podílí na péči o chod rodinné domácnosti vlastní prací, popřípadě peněžitými příspěvky, má-li vlastní příjem, anebo oběma způsoby. Pro určení rozsahu podílu dítěte na péči o chod rodinné domácnosti jsou rozhodné schopnosti a možnosti dítěte i odůvodněné potřeby členů rodiny.“

1.4. Klinické rodiny

Klinickými rodinami označujeme rodiny, ve kterých se vyskytuje takový jev, který není běžný v normálních rodinách, může jít například o jevy sociálně patologické. V tomto případě se jedná o rodinu s týraným dítětem, s týraným dospělým, rodinu, ve které je alespoň jeden člen tělesně nebo mentálně hendikepovaný, rodina s mladistvým delikventem, se členem závislým na drogách nebo rodina nesezdané matky. Těmito klinickými rodinami se budu dále zabývat.

1.4.1. Rodina se zanedbávaným či týraným dítětem

Ať už je dítě týrané, kdy je agresorem rodič, který svými činy může způsobit dítěti vážná zranění, v některých případech i smrt, nebo je dítě zanedbávané, kdy si rodič dítěte nevšimá, jde o jeden z nejméně přijatelných patologických jevů. V tomto případě je menším zlem týrané dítě, ač se může na první pohled zdát, že je dítě více ohroženo agresivitou rodiče. Zanedbávané dítě nemá žádnou příležitost naučit se základním dovednostem, protože se mu žádný z rodičů nevěnuje. Společným rysem obou případů je necitlivost k potřebám jedince. V takovéto rodině převládá kritika, nepřátelství nebo odmítání. Následkem nepřiměřeného chování je dezorganizovaná vazba mezi rodičem a dítětem. V rodinách často dochází i k sexuálnímu zneužívání. Dítě si z toho odnáší spíše psychické trauma než tělesné. Dívky jsou většinou zneužívány členy rodiny, činí tak nikoli otec, ale vzdálenější příbuzní (strýc, dědeček). U chlapců jde o sexuální zneužívání matkami, které se z počátku zdají být jako běžné mateřské něžnosti. (Matoušek, 2003, s. 111-114)

1.4.2. Rodina se zneužívaným či týraným dospělým

V rodinách se nevyskytuje pouze týrání dětí, ale také dospělých a to v převážné většině týrání žen. Muži používají agresi k fyzickému týrání, kdy dochází k bití, strkání, kopancům atd. Fyzické týrání ženy je často spjato s psychickým týráním. Dospělí členové rodin můžou být také týráni svými již dospívajícími nebo dospělými dětmi. Většinou jde o ekonomické týrání až vydírání. (Matoušek, 2003, s. 115)

1.4.3. Rodina a tělesná nemoc

Jestliže tělesné postižení vzniklo během života důsledkem autonehody atd., je zřejmé, že se rodina bude s tímto handicapem vyrovnávat hůře. Byla totiž zvyklá na běžný chod rodiny a nyní bude muset přizpůsobit všechny okolnosti handicapu. Rodina má tendenci se uzavírat. Důležitou roli hraje sám postižený, záleží na tom, jak on sám na svoji nemoc reaguje. Nesmíme také opomíjet to, kterého člena rodiny nemoc postihla. Hůře rodina snáší postižení matky než otce. Jestliže je nemocné dítě, měla by být péče o něj ze strany otce i matky stejná. Rizikem u nemocných dětí je to, že dítěti je snadněji prominuto jeho nevhodné chování a tak toho může dítě zneužívat a tím přebírá nad rodiči moc. Rodina musí přehodnotit své hodnoty a vymýšlet nové strategie. (Matoušek, 2003, s. 117-118)

1.4.4. Rodina a duševní nemoc

Psychické poruchy často vznikají vlivem rodiny, ve které jedinec žije. Tímto se zabýval Freud, který doporučoval k vyléčení psychických nemocí psychoanalýzu. Jestliže se v rodině vyskytne duševní porucha, členové mají tendenci chování jedince normalizovat. Když se toto nepodaří, snaží se rodina svého člena oddělit a svěřit do psychiatrického ústavu. Je žádoucí podporovat pacientovu rodinu a tlumit příliš velký vliv na pacienta. (Matoušek, 2003, s. 120-122)

1.4.5. Rodina s mentálně postiženým členem

Mentální retardace dítěte se dá rozlišit již v raném věku. Rodina je nejprve šokována, později popírá tuto skutečnost, ale nakonec se s ní smíří. Doktoři by měli tento proces respektovat. Vzdělání rodiče budou častěji tajit své dítě s mentální retardací. Před rodiči stojí důležité rozhodnutí mezi tím, zda si mají dítě nechat doma, či aby bylo v ústavní péči. (Matoušek, 2003, s. 123)

1.4.6. Rodina mladistvého delikventa

Předpokládá se, že v rodinách sociálně slabých nebo rozpadlých se budou častěji vyskytovat mladiství delikventi. Není tomu tak. Mladiství delikventi pocházejí i z fungujících rodin. Delikventem se jedinec stane slabým působením rodiny a výchovou. Svou roli sehrává i nesoulad rodičů, kdy otec něco dovoluje a matka zakazuje. Rodiče mají menší schopnost regulovat a kontrolovat chování dítěte. (Matoušek, 2003, s. 125-126)

1.4.7. Rodina nevdané matky

Počet rodin, které tvoří matka a děti, stále roste. Důvodem je vysoká rozvodovost, zhruba 40% a snižující se sňatečnost. Problém je hlavně ve výchově dítěte, kdy na dítě působí pouze role matky. Muž chybí jak dítěti, tak i matce. Chlapci vyrůstající bez otce jsou méně inteligenčně zdatní, nemají v rodině žádný vzor. Otec je důležitý i pro dceru, která si důsledkem absence otce v rodině vytváří nekritický postoj k mužům a nebo naopak velice extrémně kritický postoj. (Matoušek, 2003, s. 127-128)

1.4.8. Rodina se členem závislým na drogách, případně s patologickým hráčem

V rodině je nejčastějším problémem alkohol. Je totiž společností v určitém měřítku tolerován, a proto mu není přikládán takový důraz, jako třeba tvrdým drogám. Můžeme pozorovat značný rozdíl mezi alkoholiky muži a alkoholičkami ženami. Muži pijí veřejně, kdežto ženy skrytě. Alkohol hůře snášejí ženy, mají menší játra a menší

obsah vody v těle. Většina takovýchto rodin se rozpadne. Strádají především děti, které vidí problémy rodiče a samy s tím nemůžou nic udělat. Hráčství není tak nápadné jako pití, ale má velký vliv na ekonomickou stránku rodiny. (Matoušek, 2003, s. 129-130)

1.5. Nejčastější problémy ohrožených rodin

Ohrožené rodiny jsou : „Rodiny, jejíž základní funkce nejsou dostatečně zabezpečeny a rodina takovou situaci není schopna vyřešit vlastními silami.“ (MPSV, 2009, s. 5) „Ohrožená rodina znamená ohrožení všech jejích členů, míra tohoto ohrožení je nejzávažnější pro ty nejzranitelnější z nich. Vnitřní ohrožení rodiny spočívá ve vztazích uvnitř rodiny, která nedokáže řešit vzniklé nepříznivé situace vlastními silami. Vnější ohrožení rodiny vzniká tehdy, není-li rodina schopna zabezpečit materiální potřeby, potýká se s chudobou, nezaměstnaností, fyzickým či psychickým onemocněním nebo postižením některého ze svých členů atd.“ (Knausová, 2011/1, s. 69)

Problémy rodin jsou tak různorodé a sebe navzájem ovlivňující, že nejde jednoznačně tvrdit, která příčina má za následek vznik určitého problému. Podle MPSV (2009, str. 3) lze za nejčastější okruhy považovat: „sociokulturní znevýhodnění rodiny a jeho projevy; zdravotní znevýhodnění některého z členů rodiny; ohrožení chudobou a sociálním vyloučením; nedostatek schopností a dovedností, případně motivace, zejména v uplatňování rodičovských kompetencí a vztahové problémy v rodině; výchovné a výukové problémy dětí; odebrání dětí z rodiny do ústavního zařízení a podpora rodičů v dosažení návratu dítěte zpět do rodiny.“

Rodiny ohrožené sociálním vyloučením jsou ty rodiny, které jsou vyčleňovány ze života společnosti a nemají možnost se do něj zpět zapojit v důsledku dlouhodobé sociální izolace. Tyto rodiny se mohou setkat s problémy, jako jsou finanční ngramotnost konkrétně neschopnost splácet dluhy a nájemné, nedostatečná schopnost s hospodařením a využitím příjmů, s tím souvisí snadné sklouznutí do lichvy. Dále to mohou být problémy s nekvalitní přípravou dětí do školy, nepravidelnou docházkou dětí do školských zařízení, řešení volného času dětí a to všechno způsobené laxním přístupem a postoji rodičů k zodpovědnosti řádné výchovy svých dětí. Problémy vztahující se k toxikomanii, případně prostituci a jiným patologickým jevům. Kromě toho se rodiny ohrožené sociálním vyloučením setkávají s nezaměstnaností, bydlením

v nevyhovujících podmínkách, diskriminací nebo konflikty mezi rodinou či okolím. (MPSV, 2009, s. 3-4)

1.6. Sociální práce s rodinou

Sociální práce s rodinou je rozsáhlý pojem zahrnující spoustu činností, pojmů a služeb. Z obecného hlediska se sociální práce s rodinou snaží dosáhnout těchto cílů: „Posilovat silné stránky rodiny k přípravě rodiny na dlouhodobé změny. Poskytovat dodatečnou podporu následující po případné rodinné terapii, aby rodina mohla i nadále efektivně fungovat. Vytvářet konkrétní změny v rodinném fungování, které jsou efektivní a uspokojují každodenní potřeby.“ (Collins, 2010, s. 3)

V užším slova smyslu se k sociální práci s rodinou vyjadřuje i Knausová (2011/1, s. 69), která říká: „Cílem práce s ohroženou rodinou by měla být snaha o zajištění nabídky účinné podpory a pomoci s řešením co nejširšího spektra problémů, které mohou rodiny zatěžovat a které mohou být tímto způsobem zmírněny.“

Sociální práce s rodinou není vůbec jednoduchá záležitost už z toho důvodu, že se nepracuje pouze s jedním klientem, ale s celou rodinou. Sociální práce s rodinou se provádí tehdy, je-li v rodině něco v nepořádku, přesněji řečeno tehdy, když je rodina dysfunkční a neplní tedy všechny své přirozené funkce. Aby rodina mohla všechny své funkce naplňovat, je důležité, aby měla k tomu pravomoc, aby byla natolik schopná zvládat běžné věci sama a dobře. Rodiny, které nezvládají více než jednu z kompetencí nazýváme mnohoproblémové. (Matoušek O., 2013, s. 302)

Mezi kompetence rodiny Matoušek (2013, s. 302) uvádí: „zajistit si určitou úroveň příjmů, hospodařit s příjmy, zajistit si bydlení, udržovat domácnost ve stavu odpovídajícím potřebám členů rodiny,..., sladit své fungování v rodině, kooperovat v kontaktech s širší rodinou a se sociálním okolím,...,přijímání dětí, vnímání jejich potřeb a naplňování těchto potřeb,určování pravidel chování a jejich konzistentním uplatňování.“

Matoušek (2013, s.302) popisuje úskalí a rizika, se kterými se můžeme jako sociální pracovníci setkat při práci s rodinou. Zejména neochota dospělých klientů docházet do organizací poskytující odbornou pomoc a s tím související také fakt, že tito

klienti často nedojdou na smlouvenou schůzku. Oproti tomu je výhodou, že v rámci terénní služby dochází sociální pracovník za klientem do jeho přirozeného prostředí.

Problémy rodiny by se měly řešit popořádku a proto je ze zákona povinné vytvořit s klientem individuální plán ochrany dítěte. Vždy se řeší problémy, které vidí klient jako nejvíce rizikové. Neměla by se však na začátek spolupráce nasazovat laťka příliš vysoko, klient by při neúspěchu vyřešení jednoho z náročných problémů mohl rezignovat. Sociální pracovník vystupuje pouze jako pomocník, rodina by po účinné intervenci měla mít posílené kompetence natolik, aby sama zvládala řešit své problémy. (Matoušek O., 2013, s. 302-303)

2. SOCIÁLNÍ SLUŽBY

V následující kapitole se budu zabývat sociálními službami a podrobněji pak sociálně aktivizačními službami pro rodiny s dětmi. Konkrétně popíši výhody a úskalí těchto služeb.

Sociální služby jsou vymezeny v Zákoně č.108/2006 Sb. o sociálních službách § 3 a pro účely tohoto zákona se rozumí: „Sociální službou činnost nebo soubor činností podle tohoto zákona zajišťujících pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení.“

Sociální služby se dělí na:

- **sociální poradenství**
- **služby sociální péče**
- **služby sociální prevence.**

Tyto služby mohou mít různou formu a to buď pobytovou, ambulantní nebo terénní. Pobytová služba znamená poskytování sociálních služeb spojené s ubytováním v zařízení. Ambulantní služba je taková, kdy klient dochází do zařízení sociálních služeb a není zde ubytovaný. Terénní službou je myšleno poskytování sociální služby v přirozeném prostředí klienta. Sociální pracovník přichází za klientem. (Zákon o sociálních službách §32, §33 (1),(2),(3),(4))

Služby sociální prevence

Sociálně aktivizační služby jsou zařazeny mezi služby sociální prevence. Níže je uvedeno, co to služby sociální prevence jsou.

„Služby sociální prevence napomáhají zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou tímto ohroženy pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí a ohrožení práv a oprávněných zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby. Cílem služeb sociální prevence je napomáhat osobám k překonání jejich nepříznivé sociální situace a chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů.“ (Zákon o sociálních službách § 53)

Sociálně aktivizační služby pro ohrožené rodiny s dětmi

V zákoně o sociálních službách § 65 najdeme také přesné vymezení sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi:

„(1) Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi jsou terénní, popřípadě ambulantní služby poskytované rodině s dítětem, u kterého je jeho vývoj ohrožen v důsledku dopadů dlouhodobě krizové sociální situace, kterou rodiče nedokáží sami bez pomoci překonat, a u kterého existují další rizika ohrožení jeho vývoje.

(2) Služba podle odstavce 1 obsahuje tyto základní činnosti:

- a) výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti,
- b) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
- c) sociálně terapeutické činnosti,
- d) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.“

Konkrétní činnosti sociálně aktivizačních služeb pro ohrožené rodiny s dětmi:

- „a) pracovní výchovná činnost s dětmi, pracovní výchovná činnost s dospělými, např. podpora a nácvik rodičovského chování včetně vedení hospodaření a udržování domácnosti, podpora a nácvik sociálních kompetencí v jednání na úřadech, školách, školských zařízeních; přitom alespoň 70% těchto činností je zajišťováno formou terénní služby,
- b) doprovázení dětí do školy, školského zařízení, k lékaři, na zájmové aktivity a zpět,
- c) socioterapeutické činnosti, jejichž poskytování vede k rozvoji nebo udržení osobních a sociálních schopností a dovedností podporujících sociální začleňování osob,
- d) pomoc při vyřizování běžných záležitostí, pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou a pomoc a podpora při dalších aktivitách podporujících sociální začlenění osob.“ (www.socialnisluzby-ipjmk.cz)

2.1. Potřebnost služeb pro rodiny a děti

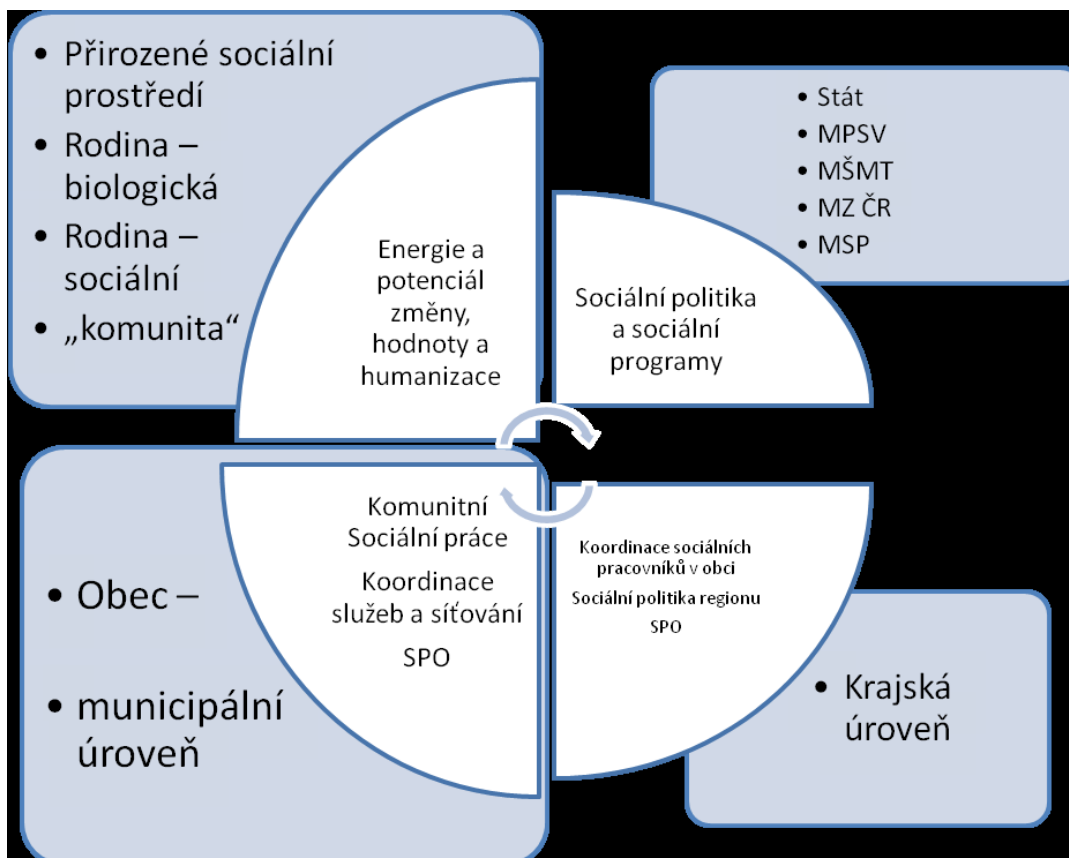
Nejen každé dítě, ale také dospělý jedinec má své potřeby, které je třeba uspokojovat. Odpovědnost za zajišťování potřeb dítěte mají rodiče, stát v tomto případě můžeme chápat jako garanta. Potřeby mohou být uspokojovány formou aktivit

v přirozeném prostředí rodiny nebo komunity a nebo formální cestou ze strany veřejné správy. (Macela, 2011, s. 8)

Důležité je, aby všechny zainteresované strany – rodina, komunita a veřejná správa znaly své role. Jak jsou tyto role rozděleny, se můžeme podívat na Obrázku č.1 a Obrázku č.2 (Macela, 2011, s. 9)

Obrázek č. 1

Obrázek č. 2

Stát se na zajištění potřeb rodiny podílí vytvářením společenského prostředí a to prostřednictvím sociálních programů a sociální politikou. Dále vytvářením právního prostředí – práva a povinnosti rodičů a dalších subjektů. Podpora vybraných služeb určených rodinám a garancí kvality těchto služeb (standardy kvality). (Macela, 2011, s. 10)

2.2. Výhody a úskalí sociálně aktivizačních služeb

V této podkapitole se zabývám hlavními výhodami sociálně aktivizačních služeb pro ohrožené rodiny s dětmi a hlavními úskalími těchto služeb.

Výhody v tomto slova smyslu chápeme v ideálním měřítku. Z níže uvedených výhod by mohlo rázem nastat úskalí, jestliže by někde nastala neočekávaná situace – např. výhodou je profesionální sociální pracovník, problém by mohl vzniknout, kdyby kvalita tohoto sociálního pracovníka nebyla příliš vysoká a sociální práci s rodinou by nezvládal.

Mezi výhody tedy můžeme spatřovat:

- podpora rodiny (Bechyňová, 2008, podle Matoušek 2003, s. 17)
- snaha o zachování nebo obnovení funkcí rodiny (rodiceadeti.poradna-prava.cz)
- prevence „odebrání dětí“ (www.socialni-zaclenovani.cz)
- eliminace příčin ohrožení rodin (Bechyňová, 2008, s. 18)
- při odebrání dítěte zajištění kvalitního kontaktu s dítětem (Bechyňová, 2008, s. 20)
- zpětná vazba jak pro sociálního pracovníka tak pro rodinu (Bechyňová, 2008, s. 77)
- spolupráce s jinými institucemi (Bechyňová, 2008, s. 26)
- terénní forma sociální služby (Matoušek, 2007, s. 43)
- bezplatná služba (zákon č.108/2006 Sb. o sociálních službách § 72)
- profesionální sociální pracovník (zákon č.108/2006 Sb. o sociálních službách § 109)

Úskalí sociálně aktivizačních služeb pro ohrožené rodiny s dětmi:

- nereálná očekávání rodiny a nebo sociálního pracovníka (Matoušek, 2013, s. 302)
- neochota klientů navštěvovat sociálně aktivizační služby (Matoušek, 2013, s. 302)
- negativní nálepkování rodiny (Bechyňová, 2008, s. 52)
- závislost rodiny na sociálních službách
- dlouhodobá spolupráce (nedostupnost této služby při naplněné kapacitě jiným rodinám)

3. SANACE RODINY

Sanací rodiny se důkladně zabývají Bechyňová a Konvičková (2008, s. 18), které ve stejnojmenné publikaci uvádějí definici takto: „Sanace rodiny je soubor opatření sociálně-právní ochrany, sociálních služeb a dalších opatření a programů, které jsou poskytovány nebo ukládány převážně rodičům dítěte a dítěti, jehož sociální, biologický a psychologický vývoj je ohrožen. Důsledkem neřešené nebo akutní situace ohrožení dítěte může být umístění mimo rodinu. Základním principem sanace rodiny je podpora dítěte prostřednictvím pomoci jeho rodině.“

„Cílem sanace rodiny je předcházet, zmírnit nebo eliminovat příčiny ohrožení dítěte a poskytnout rodičům i dítěti pomoc a podporu k zachování rodiny jako celku. Konkrétně se jedná o činnosti směřující k odvrácení možnosti odebrání dítěte mimo rodinu.“ (Bechyňová, 2008, s. 18)

3.1. Právní rámec sanace rodiny

Téma sanace rodiny není příliš zažité a známé téma, i když se v posledních letech tato novinka v oblasti sociální práce dostává čím dál více do povědomí sociálních pracovníků i laické veřejnosti. Legislativně se jí zabývají dva zákony a to Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí a Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, kde ji lze nalézt v přeneseném slova smyslu pod názvem Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi.

V zákoně o sociálně-právní ochraně dětí, jsou uvedeny kompetence sociálních pracovníků pracujících na orgánu sociálně-právní ochrany dětí. V tomto případě bych ráda zdůraznila zejména §12 odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí, který říká: „Obecní úřad obce s rozšířenou působností je povinen poskytnout rodiči pomoc po umístění dítěte do zařízení pro výkon ústavní výchovy, nebo do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, spočívající zejména v pomoci uspořádat rodinné poměry, které by umožnily návrat dítěte do rodiny, při řešení životní a sociální situace...“ Sociální pracovnice orgánu sociálně-právní ochrany dětí je legitimována vykonávat sanaci rodiny, tedy ozdravování rodiny. Z pohledu Zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách lze vykonávat sanaci rodiny pouze prostřednictvím registrované sociální služby - Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi. Tím tedy

sociální pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí mohou svým klientům vhodným pro sanaci rodiny doporučit nebo nařídit užívání sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi. Tato spolupráce mezi obecními úřady s rozšířenou působností a jinými službami z důvodu reálné vytíženosti a neschopnosti věnovat dostatečný čas na sanaci rodiny klientům, sociálních pracovníků na orgánu sociálně-právní ochrany dětí je více než žádoucí. (Bechyňová, 2008, s. 32)

3.1.1. Spolupráce organizací v oblasti sanace rodiny

V literatuře i praxi je sanace rodiny popisována různými způsoby, někde se uvádí jako sanace práce prováděná sociálními pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí a jinde se uvádí jako konkrétní činnosti sociálně aktivizačních služeb pro ohrožené rodiny s dětmi. Práce s rodinou tak, aby byla efektivní, můžeme přirovnat k běhu na dlouhou trať. Pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí pracují s rodinami, ale není v jejich silách každé takové rodině, která to potřebuje, se dostatečně věnovat, aby došlo k viditelnému zlepšení. Proto je důležitá spolupráce instituce orgánu sociálně-právní ochrany dětí s jinými organizacemi. Jak je v časopise Sociální práce/sociální práce (č. 2/2011 s.17-19) zmíněno: „V sociální práci je týmová spolupráce mezi pracovníky více organizací velmi podstatnou podmínkou pro naplňování cílů sociální práce, ale zároveň je také procesem, který není úplně jednoduchý.”

V časopise Sociální práce/sociální práce (2/2011 s. 17-19) se autorka článku Radka Janebová zabývá úvahami o náročnosti spolupráce mezi organizacemi a spatřuje jako problematické formulaci zakázky, předávání informací a hodnocení sanace.

V témže časopise Sociální práce/sociální práce (3/2013 s. 24-26) je popsána spolupráce sociálně aktivizačních služeb pro ohrožené rodiny s dětmi z České republiky, Slovenska a Polska v rámci projektu Mezinárodní spolupráce sociálně aktivizačních služeb. Za Českou republiku se zapojili terénní sociální pracovníci Azylového domu pro ženy a matky s dětmi, o.p.s. Vsetín. Cílem je přenést a předat dobré zkušenosti s prací s rodinou v krizi z jiných zemí a tak zefektivnit poskytování této služby a zintenzivnění mezinárodní spolupráce mezi sociálními pracovníky z České republiky, Slovenska a Polska. Realizace tohoto projektu je plánovaná na dobu od roku

2012 do 2014. V průběhu těchto dvou let se uskutečňují setkání mezi partnery a probíhají semináře na různá témata týkající se sociální práce s rodinami s dětmi v tem kterém státě. Zúčastnění se zabývají tématy jakými jsou např. systém sociálních dávek pro rodiny s dětmi, vývoj nezaměstnanosti, sociálně-právní ochranou dětí, prevencí domácího násilí či preventivními programy pro děti a mládež.

4. REGION HODONÍNSKO

V rámci zpracování tématu bakalářské práce jsem zvolila region Hodonínsko. Vyčlením zde služby uskutečňované pro rodinu a dále popíši jeho členění na tři oblasti.

4.1. Charakteristika regionu Hodonínsko

„Hodonínsko leží na jihovýchodní Moravě při hranici se Slovenskou republikou. Území o celkové rozloze 1 099 km² zaujímá 15,3 % rozlohy území Jihomoravského kraje a je charakteristické svým protáhlým tvarem ze západu na východ. Díky příhodným přírodním podmínkám se dlouhodobý vývoj území podřizoval zejména zemědělskému využití.“ (www.cszo.cz)

4.2. Administrativní členění regionu Hodonínsko

Region Hodonínsko se nachází v Jihomoravském kraji. Leží vedle regionu Břeclavsko a Vyškovsko viz. obrázek č. 3. Komplex regionu Hodonínska se skládá ze tří dílčích oblastí a to oblastí Hodonínska, Kyjovska a Veselska. Hodonín jakožto hlavním městem regionu má kolem 25 000 obyvatel, další dvě největší města Kyjov a Veselí nad Moravou okolo 10 000 obyvatel. Do oblasti Hodonína spadá 17 obcí. Do oblasti Kyjova je to 41 obcí a do oblasti Veselí nad Moravou 21 obcí. Všechna tato tři města jsou obce s rozšířenou působností. (www.hodonin.eu), (www.mestokyjov.cz), (www.veseli-nad-moravou.cz)

Obrázek č. 3

4.3. Hodonín a spádové obce

Správní obvod s rozšířenou působností Hodonín zahrnuje tyto obce – Čejč, Čejkovice, Dolní Bojanovice, Dubňany, Josefov, Karlín, Lužice, Mikulčice, Mutěnice, Nový Poddvorov, Petrov, Prušánky, Ratíškovice, Rohatec, Starý Poddvorov, Sudoměřice a Terezín. (www.hodonin.eu)

Počet obyvatel na Hodonínsku je okolo 61 402. (www.czso.cz)

4.4. Kyjov a spádové obce

Správní obvod s rozšířenou působností Kyjov zahrnuje obce Archlebov, Bukovany, Bzenec, Čeložnice, Dambořice, Domanín, Dražůvky, Hovorany, Hýsly, Ježov, Kelčany, Kostelec, Labuty, Lovčice, Milotice, Moravany, Mouchnice, Násedlovice, Nechvalín, Nenkovice, Ostrovánky, Skalka, Skoronice, Sobůlky, Stavěšice, Strážovice, Svatobořice-Mistřín, Syrovín, Šardice, Těmice, Uhřice,

Vacenovice, Věteřov, Vlkoš, Vracov, Vřesovice, Žádovice, Žarošice, Ždánice, Želetice, Žeravice. (www.mestokyjov.cz)

Počet obyvatel na Kyjovsku je zhruba 55 832. (www.czso.cz)

4.5. Veselí nad Moravou a spádové obce

Správní obvod s rozšířenou působností Veselí nad Moravou pojímá obce Strážnice, Blatnice pod Svatým Antonínkem, Blatnička, Hroznová Lhota, Hrubá Vrbka, Javorník, Kněždub, Kozojídky, Kuželov, Lipov, Louka, Malá Vrbka, Moravský Písek, Nová Lhota, Radějov, Suchov, Tasov, Tvarožná Lhota, Velká nad Veličkou, Vnorovy, Žeraviny. (www.veseli-nad-moravou.cz)

Počet obyvatel na Veselsku je okolo 38 931. (www.czso.cz)

4.6. Sociální služby na Hodonínsku

Jelikož se má bakalářská práce týká sociální aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi, zaměřím se na služby pro děti, mládež a rodinu v regionu Hodonínsko. Z adresáře sociálních služeb v Jihomoravském kraji (Altman, 2011) jsem zjistila, že v regionu Hodonínsko jsou poskytovány tyto služby:

- Domov pro matky s dětmi Hodonín
- Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi Hodonín
- Charitní poradna Hodonín
- Pečovatelská služba Homedica, o.p.s.
- Nízkoprahový klub Pohoda
- Pedagogicko-psychologická poradna Hodonín
- Psychocentrum Domeček Hodonín, o.p.s.
- Centrum sociálních služeb Kyjov – pečovatelská služba
- Centrum sociálních služeb Kyjov – sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi
- Občanská poradna
- Pečovatelská služba Bzenec
- Nízkoprahový klub Wu-Wej
- Agentura pro občany

- Agentura pro občany – sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi
- Osobní asistence Charita Strážnice
- Program následné péče Krok

O rozvoji sociálních služeb pro rodinu s dětmi se hovoří také v Koncepci rodinné politiky města Hodonín (2012, str. 10). Jednou z priorit je podpora služeb pro rodiny. Jejím cílem je: „Podporovat služby napomáhající plnění funkcí rodiny aniž by byla dotčena její autonomie. Podporovat služby poskytující odbornou a specializovanou pomoc rodinám v psychosociální krizi a rodinám dysfunkčním, bránit sociálnímu vyloučení takových rodin a jejich jednotlivým členům.“ Mezi konkrétní opatření pak patří odborná pomoc dysfunkčním rodinám prostřednictvím podpory odborného poradenství, podpory kvalifikovaných odborných služeb sloužící k omezení patologických jevů v rodině a podpory sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi. (Klepáčová, 2012, str. 11)

5. PRAKTICKÁ ČÁST

V rámci praktické části bakalářské práce jsem k dané problematice realizovala výzkumné šetření malého rozsahu, v jehož rámci jsem popisovala služby ve vybraném regionu a zjišťovala dostupnost sociálně aktivizačních služeb pro ohrožené rodiny s dětmi v regionu Hodonínsko. Stanovila jsem si kritéria, podle kterých jsem vybírala sociálně aktivizační služby pro ohrožené rodiny s dětmi v určené lokalitě a tyto služby jsem dále analyzovala. Na základě zjištěných informací jsem zhodnotila rozdílnosti týkající se činností a dostupnosti těchto služeb.

5.1. Cíl výzkumného šetření

Cílem výzkumného šetření realizované v rámci mé bakalářské práce je zmapování dostupnosti sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi v regionu Hodonínsko. Cílem tedy je tyto sociální služby analyzovat a zhodnotit rozdílnosti v poskytování služby.

5.2. Formulace výzkumné otázky

Jak snadná je dostupnost k těmto sociálním službám z hlediska lokalizace těchto služeb?

Jaká je dostupnost z pohledu vztahu poptávky a nabídky po této službě?

Pro jaké cílové skupiny je tato služba dostupná?

5.3. Realizace výzkumného šetření

Praktická část práce je zaměřena na dostupnost organizací, které poskytují sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi ve vybraném regionu. Zjišťovala jsem tedy, jaké služby tohoto typu jsou realizovány v regionu Hodonínsko. Informace sloužící k vypracování této práce jsem získala prostřednictvím studia a analýzy výročních zpráv jednotlivých organizací, z webových stránek organizací.

Při analýze organizací jsem se řídila touto strukturou:

- základní informace o organizaci; konkrétní poskytované činnosti

- počet rodin, kterým byla poskytována sociální služba v roce 2012 (výroční zpráva z roku 2013 nemají všechny organizace zveřejněny)

-dostupnost služby z hlediska - lokalizace služby

- z hlediska nabídky a poptávky

- z hlediska cílové skupiny

5.4. Vybrané organizace výzkumného šetření

Vzorek pro analýzu jsou sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi v regionu Hodonínsko. Podmínkou při volbě vzorku byla registrace sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi podle Zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, působící v regionu Hodonínsko. Tyto požadavky splňovaly tři organizace.

1. Charita Hodonín
2. Centrum sociálních služeb Kyjov
3. Občanské sdružení Krok

6. VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

V následující kapitole se zabývám konkrétními organizacemi poskytující sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi v regionu Hodonínsko, jejich činnostmi a zejména jejich dostupností.

6.1. Charita Hodonín

Oblastní Charita Hodonín je církevní organizace, která poskytuje celkem 16 služeb v sedmi obcích a městech, z nichž největší počet služeb je poskytován v Hodoníně. Jednou z těchto služeb jsou sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi v Hodoníně. Tato služba je realizována v rámci projektu „Zajištění vybraných služeb sociální prevence v Jihomoravském kraji“, který je financován z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu ČR prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost. (www.hodonin.charita.cz)

Motto této služby zní: „Rodina může být místem, kde člověk najde lásku, porozumění a podporu, i když všechno ostatní zklame.“ (www.hodonin.charita.cz)

Posláním této sociální služby je :„podat pomocnou ruku rodinám s nezaopatřenými dětmi v Hodoníně a okolí, které se ocitly v nepříznivé sociální situaci a chtějí ji s naší pomocí řešit.“ (www.hodonin.charita.cz) Tato služba se snaží o to, aby se členové rodiny sami aktivně zapojili do řešení jejich sociální situace s ohledem na jejich možnosti a aby byli schopní zvládat péči o děti, domácnost a hospodaření samostatně. (www.hodonin.charita.cz)

Tato služba je poskytována terénní popřípadě i ambulantní formou rodinám, které trápí jejich sociální situace a sami tuto situaci chtějí změnit. Rodinám, které potřebují podporu v péči o domácnost, které nezvládají výchovu dětí a přípravu dětí do školy, které se dostaly do finančních problémů a neví jak správně zacházet s penězi přičemž rodinou se rozumí rodiče, prarodiče, popř. jiné osoby pečující o děti od 0 do 26 let. Tato služba je poskytována rodinám z Hodonína a okolí cca 15 km. Osoby, jež potřebují bezbariérový přístup, se poskytuje pouze terénní forma služby. Služba nemá možnost tlumočnicka do cizích jazyků ani do znakové řeči z toho důvodu není služba poskytována osobám, které tlumočnicka ke komunikaci potřebují. (www.hodonin.charita.cz)

6.1.1. Konkrétní činnosti sociálně aktivizační služby pro ohrožené rodiny s dětmi

Činnost služby se řídí Zákonem č. 108/2006 Sb. o sociálních službách a prováděcími vyhláškami a zabírají se čtyřmi hlavními důležitými okruhy činností nezbytnými pro správné fungování rodiny.

- snaha o uschopnění rodičů v péči o dítě, osvojení si takových dovedností, které jim pomohou zvládnout podmínky, ve kterých žijí (např. úprava denního režimu, nácvik hygienických návyků, úprava stravovacího režimu, příprava do školy, smysluplné trávení volného času)
  - podpora rodičů ve schopnosti vytvářet zdravé rodinné ovzduší a správné fungování domácnosti
  - získání náhledu a kompetencí na správné hospodaření s financemi
  - podpora rodičů při zajišťování formálních záležitostí jako je jednání s různými institucemi prostřednictvím doprovodu.
- (www.hodonin.charita.cz)

6.1.2. Intervence a počet rodin využívající tuto službu v roce 2012

Počet ohrožených rodin, kterým byla v roce 2012 poskytnuta sociálně aktivizační služba, je 22. Z toho bylo 37 dospělých osob a 43 dětí. Ze zmíněných informací lze tedy konstatovat, že jestliže kapacita klientů, tedy rodin, je 18, tak během roku měly možnost tuto službu využít další 4 nové rodiny.

Obrázek č. 4 (www.hodonin.charita.cz)

Z níže uvedeného obrázku můžeme vyčíst, že počet poskytnutých intervencí byl za rok 2012 1834, z toho většině klientů byla poskytnuta terénní forma této služby.

Obrázek č. 5 (www.hodonin.charita.cz)

6.1.3. Dostupnost sociálně aktivizační služby pro ohrožené rodiny s dětmi v regionu Hodonínsko

Pro zjištění dostupnosti sociálně aktivizačních služeb pro ohrožené rodiny s dětmi na Hodonínsku jsem si stanovila tři kritéria. Dostupnost posuzuji podle lokalizace služby, tedy kde je služba poskytována a jak snadno se k ní může klient dostat. Dále z hlediska nabídky a poptávky. To znamená jaký je zájem o tuto službu ze strany klientů. A v poslední řadě z hlediska cílové skupiny. Jaká jsou kritéria pro to, aby klient spadl do určité cílové skupiny a tato služba mu byla dostupná.

Sociálně aktivizační služby pro ohrožené rodiny s dětmi z hlediska lokalizace

Služba je umístěna v Hodoníně, což je největší město Hodonínska. Tato služba je situována blízko vlakového nádraží, které je kousek od centra. Jak jsem zmínila výše, sociální služba je poskytována rodinám v Hodoníně a okolí cca 15 km. Některé obce spadající pod Hodonínsko jsou od Hodonína vzdálené více než 15 km, a jsou to obce: Čejč, Čejkovice, Karlín a Terezín. Nejvzdálenější obec je Karlín, vzdálenost činí 23 km od Hodonína. Je na místě si položit otázku, zda obce na Hodonínsku vzdálenější více než 15 km nemají nárok na poskytnutí této sociální služby?

Dostupnost do Hodonína je díky široké infrastruktuře velice dobrá. Do Hodonína se může každý dopravit vlastním dopravním prostředkem, ale vzhledem k tomu, že ne každý vlastní dopravní prostředek, je možné a snadné se do Hodonína dostat autobusovou dopravou firmy ČSAD Hodonín a.s. a také firmou BORS Břeclav a.s. Tyto autobusové linky jezdí pravidelně do všech obcí na Hodonínsku. Do Hodonína je možné se také dostat prostřednictvím vlakového spojení firmy České Dráhy a.s., přímá vlaková spojení s Hodonínem mohou využít rodiny žijící v obcích Mutěnice, Čejč, Rohatec, Sudoměřice, Petrov, Lužice, a Mikulčice.

Sociálně aktivizační služby pro ohrožené rodiny s dětmi z hlediska nabídky a poptávky

Na základě mých zkušeností získaných na praxi, kterou jsem absolvovala na Odboru sociálně-právní ochrany dětí v Hodoníně, vím, že počet sociálně nefunkčních rodin stále narůstá a s tím spojené problémy s výchovou dětí, s finančním hospodařením a i péčí o domácnost se vyskytují čím dál častěji. Nabídka jedné sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi na Hodonínsku je dle mého názoru nedostačující.

V rámci komunitního plánování sociálních služeb města Hodonín je také snaha o rozvoj sociálních služeb pro cílovou skupinu rodina, děti a mládež. Hlavní prioritou je rozvoj služeb pro rodinu, děti a mládež napomáhajících snižování výskytu sociálně patologických jevů. Jedno z opatření se týká také sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi v Hodoníně a to konkrétně rozšíření kapacity a služeb. Důvodem je fakt, že kapacita služby je zcela naplněna. Z čehož můžeme vyvodit, že zájem a poptávka po této službě jsou opravdu velké. (www.kpss-hodonin.cz, 2009)

Jestliže poptávka po této službě je velká a kapacita nedostačující, znamená to těžší dostupnost problémové rodiny k této službě, protože konkurence žadatelů je příliš vysoká.

Sociálně aktivizační služby pro ohrožené rodiny s dětmi z hlediska cílové skupiny

Pro možnost zařazení do cílové skupiny, musí klient spadat do této cílové skupiny:

- rodiny pečující o děti od 0 do 26 let
- rodiny chtějící změnit jejich nepříznivou sociální situaci

- rodiny, které chtějí spolupracovat s touto službou
  - rodiny, které nezvládají péči o domácnost, výchovu dětí, řeší finanční problémy
  - rodiny žijící v Hodoníně a okolí cca 15 km
  - ambulantní forma služby nemůže být poskytnuta osobám, které potřebují bezbariérový přístup
  - služby nemůžou být poskytnuty osobám, které tlumočnicka k dorozumění potřebují, tato služba nemá k dispozici tlumočnicka do cizí řeči ani do znakové řeči
- (www.hodonin.charita.cz)

6.2. Centrum sociálních služeb Kyjov

Centrum sociálních služeb Kyjov je příspěvková organizace města Kyjov, která poskytuje čtyři služby, z čehož jedna ze služeb jsou sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi. Tato služba je realizována v rámci projektu „Zajištění vybraných služeb sociální prevence v Jihomoravském kraji“, který je financován z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu ČR prostřednictvím Operačního programu lidské zdroje a zaměstnanost.

Posláním této služby je:

„Pomoci rodinám s dětmi žijícím na Kyjovsku včas zachytit signály nepříznivého vývoje v rodině a podpořit aktivní přístup k řešení tíživé sociální situace. Záměrem je podpora všech funkcí rodiny, společně se samostatným zvládnutím běžných činností spojených s každodenním životem – péčí o domácnost, hospodaření s finančními prostředky, výchovou dětí.“ (www.css-kyjov.cz)

Cílem těchto služeb je dosáhnout samostatnosti při zvládnutí péče o děti, o domácnost, při jednání v různých institucích a ve zvládnutí finančního hospodaření. Dále pak cílem je aktivní životní styl, přístup čelit výzvám a událostem napomáhajícím k tomu, aby se člověk nestal závislým na sociálních službách. V neposlední řadě je také cílem prevence sociálního vyloučení a minimalizace negativního dopadu tíživé sociální situace na život rodiny a podpora sociálního začleňování. (www.css-kyjov.cz)

6.2.1. Konkrétní činnosti sociálně aktivizační služby pro ohrožené rodiny s dětmi

Činnosti, které služba poskytuje:

výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti:

- „pracovně výchovná činnost s dospělými, např. podpora a nácvik rodičovského chování včetně vedení hospodaření a udržování domácnosti – terénní forma
- nácvik a upevňování motorických, psychických a sociálních schopností a dovedností dítěte, poskytnutí pomoci v oblasti vzdělávání dítěte – např. příprava do školy – terénní forma
- tvořivá dílna pro rodiče s dítětem – ambulantní, terénní forma

- komunitka – uzavřená skupina pro bydlící v domě Krátkodobého ubytování pro matky s dětmi a ženy v sociální tísní Kyjov
- nárazové aktivity pro osobnostní rozvoj uživatele (hry, soutěže, výlety, exkurze apod.)
- besedy pro rodiče (děti) vedené odborníky ze sociální, právní, pedagogické, psychologické, zdravotní oblasti apod. – ambulantní forma

sociálně terapeutické činnosti:

- Skupina osobnostního a sociálního rozvoje
- individuální konzultace se sociální pracovnící
- individuální konzultace se sociální pedagožkou – ve frekvenci max. 1x měsíčně
- individuální konzultace s psycholožkou - ve frekvenci max. 2x měsíčně

zprostředkování kontaktu se společenským prostředím:

- doprovod rodiče/ů (rodičů s dětmi) v situacích, kdy se cítí nejistí nebo mají komunikační potíže
- doprovázení dětí do školy, školského zařízení, k lékaři, na zájmové aktivity a doprovázení zpět
- nárazové aktivity pro osobnostní rozvoj uživatele mimo zařízení poskytovatele s doprovodem

pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a obstarávání osobních záležitostí:

- poskytnutí základního sociálního poradenství – poskytnutí informací přispívající k řešení aktuální situace, pomoc s vyřízením či vyplněním formulářů, různých žádostí např. sociální dávky
- předání kontaktů či doprovod uživatele k jednání v jiných (odborných) institucích
- pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou a pomoc a podpora při dalších aktivitách podporujících sociální začleňování osob

- nepravidelné hlídání dětí uživatelů ve věku 1-6 let (ve výjimečných případech jiného věku), kteří si potřebují vyřídit neodkladné záležitosti, pondělí 8.00-10.00 hod. – předem nutná dohoda

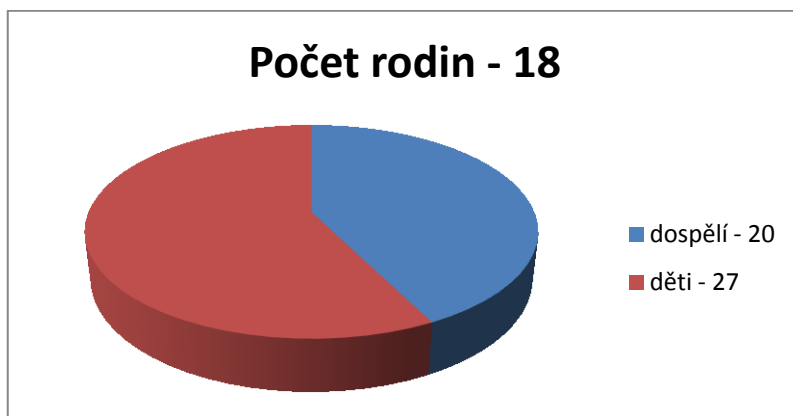
- individuální konzultace s právníčkou - ve frekvenci max. 2x měsíčně“

(www.css-kyjov.cz)

6.2.2. Intervence a počet rodin využívající tuto službu v roce 2012

V průběhu roku 2012 činil počet podpořených osob:

18 rodin - 47 osob – z toho: 20 dospělých a 27 dětí.

graf č. 1

V průběhu roku 2012 činil počet intervencí: 656

(www.css-kyjov.cz, 2013)

6.2.3. Dostupnost sociálně aktivizační služby pro ohrožené rodiny s dětmi v regionu Hodonínsko

Níže popisují dostupnost této služby, která je poskytována ve městě Kyjov z již zmíněných tří kritérií.

Sociálně aktivizační služby pro ohrožené rodiny s dětmi z hlediska lokalizace

Tuto sociální službu najdeme ve městě Kyjov, což je druhé největší město na Hodonínsku. Služba leží v samém centru města. Kyjov je hlavním centrem oblasti Kyjovska. Nejvzdálenější obcí jsou Dambořice a to 23km od Kyjova. Oblast Kyjovska se skládá z poměrně vysokého počtu obcí, celkem 41. Takže všechny tyto obce jsou umístěny blízko u sebe, což je výhodou pro snazší dostupnost.

Stejně jako v Hodoníně, tak i v Kyjově existuje vlakové spojení do okolních obcí. Dostupnost do Kyjova prostřednictvím vlaku mohou využít občané obcí Bohuslavice, Vlkoš, Vracov a Bzenec.

Do Kyjova je snadné se dostat z okolních obcí také autobusovou dopravou ČSAD Kyjov a.s., autobusy jezdí pravidelně každý den a zastavují v každé z obcí.

Sociálně aktivizační služby pro ohrožené rodiny s dětmi z hlediska nabídky a poptávky

V rámci komunitního plánování sociálních služeb města Kyjov je pro rozvoj pro rodinné politiky schválena následující aktivita: Realizace a rozvoj sociální asistence v rámci sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi Centra sociálních služeb Kyjov, p.o. města Kyjov. Z čehož můžeme vyvodit rozšíření nabídky služby jako reakce na poptávku po této službě. (www.pomocobcanum.kyjovsko.cz)

Vzhledem k tomu, že nejenom v lokalitě Kyjovska, ale přesně ve městě Kyjov, jsou dva poskytovatelé sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi, poptávka po této službě je uspokojena. Nabídka je v tomto případě dostačující.

Sociálně aktivizační služby pro ohrožené rodiny s dětmi z hlediska cílové skupiny

Do cílové skupiny této služby spadají tyto klienti:

- rodiny s dětmi, jejichž nepříznivá sociální situace negativně ovlivňuje vývoj dítěte - do 18 let (studující do 26 let),
- matky (otcové nebo osoby, které mají dítě svěřené do vlastní péče) s dítětem, u kterého je vývoj ohrožen v důsledku dopadů nepříznivé sociální situace, kterou nedokážou sami bez pomoci překonat,

- těhotné ženy se sníženou dovedností postarat se o sebe a o své nastávající dítě,

- sociálně problematické rodiny, které potřebují či mají zájem svou situaci řešit:

rodiče potýkající se s problémy při výchově dětí či přípravě na vyučování, znevýhodnění při péči o domácnost a při výchově dětí např. v důsledku handicapu nemoci či dalších faktorů,

- rodiny, v nichž péči zajišťuje pouze jeden rodič, prarodiče či jiní příbuzní, a je to pro ně obtížné,

- rodiny s finančními problémy a obtížně zvládající hospodaření domácnosti a plánování rodinného rozpočtu,

- rodiny, ze kterých byly děti odebrány a které chtějí usilovat o jejich návrat,

- děti a mládež ze sociálně problematického prostředí,

- služby jsou poskytovány i osobám se sluchovým a zrakovým postižením.

(www.css-kyjov.cz)

6.3. Občanské sdružení KROK

Občanské sdružení KROK je nezisková organizace, která se primárně zaměřuje na pomoc osobám, které zasáhla problematika závislosti. Cílem je poskytovat péči a podporu klientům, která je zaměřená na zmírnění, překonání a zabránění opakování dlouhodobě existující sociální nouze s cílem aktivně zapojit klienty do života v přirozeném prostředí. (www.oskrok.cz)

Posláním této organizace je: „umožnit lidem v nepříznivé sociální situaci využívat místní instituce, které poskytují služby veřejnosti i přirozené vztahové sítě, zůstat součástí přirozeného místního společenství, žít běžným způsobem. Poskytované sociální služby zachovávají a rozvíjejí důstojný život těch, kteří je využívají, jsou bezpečné a odborné.“ (www.oskrok.cz)

Toto občanské sdružení poskytuje čtyři sociální služby, z nichž jedna jsou sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi. Posláním této služby je: „pomoc rodinám s dětmi, u nichž je jejich vývoj ohrožen v důsledku krizové sociální situace a podpora zdravé (fungující) rodiny formou výchovně vzdělávacích a aktivizačních činností pro děti a rodiče.“ (www.oskrok.cz)

6.3.1. Konkrétní činnosti sociálně aktivizační služby pro ohrožené rodiny s dětmi

Sociálně aktivizační služba poskytuje rodinnou sociální asistenci, sociálně terapeutické činnosti, kdy je práce prováděna individuální či skupinovou formou. Dále sociální pracovníci doprovází rodiny nebo rodiče do různých institucí a podporují je při jednání v těchto institucích. Konkrétní činností je také asistence při předávání dětí, u kterých rodiče spolu nežijí nebo z nějakého důvodu se mezi sebou nedokáží dohodnout. (www.oskrok.cz)

Základní sociální poradenství

„Na základě osobního nebo telefonického rozhovoru pomůže sociální pracovník klientovi zmapovat jeho situaci a poskytnout mu základní informace a kontakty na další instituce či odborníky.“

Sociální asistence v rodinách – sociální asistent učí rodiče (dle jejich požadavků): úpravě celkového denního režimu, stravovacího či zdravotního režimu, praktickému nácviku hygienických návyků, efektivní přípravě dětí do školy, smysluplnému trávení volného času, příp. výběru volnočasových aktivit pro celou rodinu, efektivní komunikaci s dětmi i mezi sebou navzájem.

Asistence při předávání dětí rozvedených/rozejitých rodičů:

Asistence probíhá, pokud nedochází k bezkonfliktnímu předávání dětí mezi rodiči. Asistence při předávání dítěte je službou, která hájí zájmy dítěte. Služba spočívá ve fyzické asistenci sociální pracovnice během předávání dítěte. Cílem služby je, aby předání dítěte proběhlo pokud možno v klidu, aby si rodiče osvojili takové jednání, které konfliktu předchází a aby tak dítě bylo ušetřeno zbytečné zátěže. Nedílnou součástí služby je také aktivní spolupráce rodičů ve formě dostavení se na konzultační schůzky související s poskytováním asistence. Služba směřuje k postupnému samostatnému předávání dítěte mezi rodiči. Pokud mají rodiče potřebu věnovat se sporným otázkám mezi sebou navzájem, asistence směřuje k tomu, aby tak činili bez přítomnosti dítěte, v jiné době než je doba samotného předání sebou navzájem.

Odborné a společenské aktivity

- Tvořivé dílny
- Nabídka zajímavých dílen pro rodiče s dětmi, podporující vzájemnou komunikaci a rozvíjející zručnosti a dovednosti nezbytné pro život.

- Aktivity pro volný čas
- Pravidelné aktivity, kde si mohou rodiče a děti společně vyzkoušet nejrůznější výtvarné a rukodělné techniky.

- Besedy
- Pořádání zajímavých besed a přednášek s odborníky k tématice sociální politiky, rodiny, výchovy a partnerských vztahů.

- Podpůrné skupiny
- Formou práce ve skupině podpora „osobnostního růstu“ každého člověka směrem k rozhodnosti, odpovědnosti a samostatnosti. Jen tak je schopen řešit krizové situace ve svém životě“

(www.oskrok.cz)

6.3.2. Intervence a počet rodin využívající tuto službu v roce 2012

V roce 2012 využilo sociálně aktivizačních služeb pro ohrožené rodiny s dětmi celkem 662 osob, počet rodin zde však nebyl uveřejněn.

Počet intervencí, poskytnutých klientům ve stejném roce čítá 1416.

(www.oskrok.cz)

6.3.3. Dostupnost sociálně aktivizační služby pro ohrožené rodiny s dětmi v regionu Hodonínsko

Tato služba realizovaná Občanským sdružením KROK je dostupná stejně tak dobře jako předchozí služba. Tři kritéria zjištění dostupnosti jsem rovněž aplikovala na tuto službu.

Sociálně aktivizační služby pro ohrožené rodiny s dětmi z hlediska lokalizace

Občanské sdružení KROK je sociální službou umístěnou ve městě Kyjov. Stejně tak, jako výše zmíněná sociálně aktivizační služba spadající pod Centrum sociálních služeb Kyjov. Lokalizace této služby je pro obyvatele Hodonínska, zejména pak pro obyvatele oblasti Kyjovska velice dobře situovaná. Jelikož, jak jsem již zmínila výše, Kyjov jako největším městem Kyjovska je velice frekventované město, kam se dá snadno dopravit ze všech obcí na Kyjovsku. Umístění této služby ve městě Kyjov není tak dobré, jako umístění sociálně aktivizační služby Centra sociálních služeb Kyjov. Tato služba příspěvkové organizace KROK je umístěna na kraji města, nikoli v centru.
(www.oskrok.cz)

Sociálně aktivizační služby pro ohrožené rodiny s dětmi z hlediska nabídky a poptávky

I občanské sdružení je zainteresováno do komunitního plánování města Kyjov a to konkrétně v zajištění a rozvoji sociální asistence v rámci SAS pro rodiny s dětmi v Kyjově a okolí. Blíže vymezeným cílem potom je: „Nastavení spolupráce při

poskytování terénních sociálních služeb, především asistence v rodině a při realizaci asistovaných kontaktů, asistovaných předávání. Informovanost potencionálních uživatelů o prospěchu a možnosti využití asistovaných kontaktů a asistovaného předávání.“ (www.pomocobcanum.kyjovsko.cz)

Tak jak v případě Centra sociálních služeb Kyjov, je i tady rozšířena nabídka služeb s ohledem na potřeby klientů.

Sociálně aktivizační služby pro ohrožené rodiny s dětmi z hlediska cílové skupiny

Cílová skupina, které jsou sociálně aktivizační služby určeny je vymezena takto:

- Rodiny, které chtějí poradit
  - Rodiče znevýhodnění při péči o dítě (např. z důvodu handicapu....)
  - Rodiny, ze kterých byly děti odebrány a které usilují o jejich návrat
  - Rodiče potýkající se s problémy při výchově dětí či přípravě na vyučování
  - Děti a mládež ve věku 6-26 let
  - Osoby v krizi (sociální, pracovní, psychické a vztahové problémy)
  - Oběti domácího násilí
  - Sociální služby nejsou poskytovány osobám, jejichž zdravotní stav poskytnutí sociální služby neumožňuje (jedná se zejm. o duševní onemocnění).
- (www.oskrok.cz)

6.4. Shrnutí

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, které se ocitly v obtížné životní situaci a nejsou ji schopny samy řešit, jsou důležitou a potřebnou součástí sociálních služeb. Jak z mé bakalářské práce vyplynulo, na Hodonínsku se poskytují tyto služby tři.

Každá z těchto služeb (Charita Hodonín, Centrum sociálních služeb Kyjov, Občanské sdružení KROK) má jiný status. Charita Hodonín je církevní organizace, Centrum sociálních služeb Kyjov je příspěvková organizace a Občanské sdružení KROK je nezisková organizace. Je tedy rozdíl i ve způsobu financování těchto organizací.

Největší z těchto organizací je Charita Hodonín, která poskytuje celkem 16 služeb, další dvě organizace poskytují každá 4 služby. Sociálně aktivizační služby jsou v případě Charity Hodonín a Centra sociálních služeb Kyjov realizovány v rámci projektu „Zajištění vybraných služeb sociální prevence v Jihomoravském kraji“. Snahou všech zmíněných sociálně aktivizačních služeb, je pomoci ohroženým rodinám v krizi.

Činnosti, které jsou těmito službami poskytovány, se však mírně liší. Všechny organizace se řídí činnostmi vymezenými v Zákoně č.108/2006 Sb. o sociálních službách – výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, sociálně terapeutické činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a obstarávání osobních záležitostí.

Charita Hodonín své činnosti popisuje – nácvik rodičovských dovedností v péči o dítě, v péči o domácnost, nácvik hospodaření s penězi, doprovody do různých institucí.

Centrum sociálních služeb Kyjov také podporuje rodiče v péči o dítě a domácnost, a navíc se snaží o společně strávený čas rodičů s dětmi pořádáním výletů a exkurzí, snaží se také o větší informovanost klientů prostřednictvím pořádání besed na různá témata s odborníky. V rámci osobnostního a sociálního růstu je možnost využití konzultací s psycholožkou nebo pedagožkou. Tak jako Charita Hodonín, doprovází klienty do institucí. Dále poskytuje základní sociální poradenství, hlídání dětí, které nalezneme pouze u této organizace a možnost konzultace s právníkem. Činnosti Centra sociálních služeb Kyjov spatřuji jako velice promyšlené a účelné.

V Občanském sdružení KROK se můžeme setkat s činnostmi, jako jsou základní sociální poradenství, nácvik rodičovských dovedností v péči o domácnost, asistence při předávání dětí mezi rozvedenými/rozejitými rodiči – tato činnost je jako jediná poskytována v této organizaci, podpora společných aktivit rodiči s dětmi prostřednictvím výtvarných dílen, pořádání besed na aktuální témata s odborníky a existují zde podpůrné skupiny sloužící k aktivizaci klienta a podpoře jeho osobnostního růstu.

Myslím si, že dobrou inspirací pro Charitu Hodonín, by mohla být asistence při předávání dětí, kdy tato činnost se neposkytuje a v poslední době je stále nutnější a ze strany rodičů vyžadována. Dále by nebylo na škodu zvažovat pořádání výletů a exkurzí, kdy přece jenom výlety jsou dobře stráveným časem rodičů s dětmi a všichni zúčastnění si z něj odnášejí krásné zážitky a příjemné vzpomínky. Považuji za účinné pořádání besed, klienti tak mají možnost zeptat se odborníka na jejich otázky, které je trápí a ujasnit si tak spoustu věcí a informací.

Centrum sociálních služeb Kyjov poskytuje všechny možné činnosti. Zejména se mi líbí možnost konzultace s psychologem, pedagogem a právníkem, kteří jsou odborníci na slovo vzaté v tom kterém oboru. Oceňuji také příležitostné hlídání dětí, které se nevyskytlo u žádné jiné sociálně aktivizační služby.

Občanské sdružení KROK se zaměřuje jak na rodiny a jejich dovednosti, tak i na jednotlivce a jeho osobnostní růst, což oceňuji, hlavně podpůrné skupiny, ve kterých se klienti mohou sdílet. Společenské aktivity rodičů s dětmi a pořádání besed s odborníky jsou určitě pro klienty přínosné. Co mi však chybí, jsou činnosti doprovázení klientů do institucí a nácvik hospodaření s financemi.

Počet rodin využívající sociálně aktivizační služby za rok 2012 v Charitě Hodonín činil počet 22 a proběhlo 1834 intervencí. Počet rodin v Centru sociálních služeb Kyjov činil 18 rodin a 656 intervencí a u Občanského sdružení KROK nebyl počet rodin zveřejněn, ale počet intervencí se pohyboval okolo 1416. Když vezmeme v potaz fakt, že v oblasti Hodonínska žije zhruba 61 000 lidí, a je zde jediná služba tohoto druhu a v oblasti Kyjovka žije okolo 55 000 lidí a jdou zde dvě služby a obě dvě jsou plně využívány, je na místě uvažovat o tom, zda by nebylo lepší dát vzniknout nové sociálně aktivizační službě na Hodonínsku. Usuzuji, že sociálně aktivizační služba pro ohrožené rodiny s dětmi je potřebná také v oblasti Veselska, kde se počet obyvatel pohybuje okolo 39 000 a není zde poskytována ani jedna takováto služba.

Budova, kde se poskytují sociálně aktivizační služby Charity Hodonín je situována velice dobře v největším městě Hodonínska. Je blízko centra a dostupnost je dobrá. Centrum sociálních služeb Kyjov a Občanské sdružení Krok jsou situovány také dobře, ve druhém největším městě Hodonínska, kam je dostupnost snadná všemi dopravními prostředky. Centrum sociálních služeb je přímo v centru města, kdežto Občanské sdružení Krok více na kraji města. Dostupnost obyvatel oblastí Hodonínska a Kyjovska je pro tyto občany nejlepší. Dostupnost obyvatel Veselska, kteří chtějí využít sociálně aktivizačních služeb, je o to složitější, že v této oblasti není poskytována tato služba a klienti se musí dopravit do Kyjova, který je blíže než Hodonín.

Poptávka po sociálně aktivizační službě v Hodoníně je vysoká a organizace na to reagovala tak, že navýšila kapacitu pro přijímání rodin. Ale i tak nabídka je stále malá a klienti, kteří mají zájem o tuto službu, musí čelit faktu, že kapacita je přeplněná a oni, jako potencionální klienti nebudou přijati. V tomto případě se můžou obrátit na sociálně aktivizační služby v Kyjově, kde jsou tyto služby dvě a je tedy větší pravděpodobnost, že je organizace přijme jako své klienty.

Poptávka po sociálně aktivizačních službách na Kyjovsku je dle mého názoru uspokojena. Zejména příspěvková organizace KROK zachytila zájem o tuto službu a reagovala na ní tak, že si ji zaregistrovala podle zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách a dala tak možnost obyvatelům využívat této služby a uspokojit jejich zájmy a potřeby. Centrum sociálních služeb zareagovalo také na zájem o činnost a to asistenci při předávání dětí mezi rodiči a tuto činnost zařadila mezi nově poskytující.

Domnívám se, že poptávka po této službě je na Veselsku vysoká, ale doposud žádná organizace na toto nereagovala, a tak bych navrhla v rámci Komunitního plánování sociálních služeb na Veselsku zjistit od obyvatel Veselska, zda by tuto službu uvítali, také od sociálních pracovníků OSPOD, zda by tato služba byla potřebná a také od potencionálních poskytovatelů, zda by byli ochotní nechat registrovat vznik této služby.

Dostupnost k této službě z hlediska cílové skupiny se ve všech třech organizacích jednoznačně lišila. Nejvíce konkretizovaná cílová skupina je v Charitě Hodonín, kde klienty mohou být rodiče s dětmi od 0-26 let (není zde uvedeno, zda do 26 let pouze pokud studují), kteří ale nejsou cizinci nebo se sluchovou vadou, protože není k dispozici tlumočnická a ambulantní forma služby není možná pro klienty, vyžadující bezbariérový přístup. Mnoho rodin, které potřebují podpořit a pomoci jsou klinické rodiny, kterými jsem se zabývala v 1.3 a mezi nimiž jsou právě rodiny se zdravotně postiženým členem, který může potřebovat bezbariérový přístup. Služba je

také poskytnuta lidem žijícím v Hodoníně a blízkém okolí cca 15km. Myslím si, že organizace má na mysli terénní sociální práci, kterou neposkytuje klientům žijícím dále než 15km, ne ambulantní, protože při ambulantní nezáleží na tom, odkud klient pochází. Formulace je ovšem nejednoznačná a zavádějící. Cílová skupina v Centru sociálních služeb Kyjov je více obsáhlejší a to konkrétně tak, že klientkami můžou být i těhotné ženy, které ještě dítě nepočaly, klienty mohou být i lidé se zrakovým a sluchovým postižením, bezbariérovost nebyla zjištěna. Rodiny s dětmi od 0-18 let, a pokud děti studují tak do 26 let. Nejvíce obsáhlou cílovou skupinu má občanské sdružení KROK, které pomáhá nejenom rodinám s dětmi, ale také sem spadají samotné děti a mládež od 6 – 26 let, osoby v krizi, oběti domácího násilí. Do cílové skupiny však nespádají lidé s duševním onemocněním.

Závěr

Tématem bakalářské práce byly sociálně aktivizační služby pro ohrožené rodiny s dětmi v regionu Hodonínsko. Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit výhody a úskalí sociálně aktivizačních služeb pro ohrožené rodiny s dětmi a zmapovat dostupnost těchto služeb na Hodonínsku. Domnívám se, že cíle stanovené v úvodu bakalářské práce se mi podařilo naplnit.

V teoretické části jsem věnovala pozornost zejména rodině a sociální službě učené této cílové skupině a to konkrétně sociálně aktivizačním službám. Studium zdrojů jsem poté došla k závěru, jaké jsou tedy výhody sociálně aktivizačních služeb a jaká úskalí se za těmito službami skrývají. Výhody jednoznačně převažovaly nad úskalími, a proto lze konstatovat, že poskytování této služby je užitečné. I když je to cesta na dlouhou trať a tato cesta není vůbec jednoduchá, protože záleží zejména na rodině, zda chce pomoci nebo ne. Ale zejména všem záleží na tom, aby byly děti žijící v rodinách šťastné a měly pocit bezpečí tam, kde jsou doma, aby jim byly předány ty nejlepší návyky a zkušenosti od rodičů a aby z nich vyrostli plnohodnotní jedinci schopní správného fungování.

V bakalářské práci jsem podrobně popsala region Hodonínsko a jeho jednotlivé oblasti, a tyto informace později využila v praktické části, kde jsem popisovala tři organizace na Hodonínsku poskytující sociálně aktivizační služby a zmapovala dostupnost těchto služeb, z čehož vyplynulo, že tyto služby v oblasti Kyjovka jsou uspokojivé, protože se zde vyskytují dvě služby, které jsou plně využity. V oblasti Hodonínska je tato služba jedna a nabídka po této službě je velká, je tedy nedostačující i vzhledem k vyššímu počtu obyvatel než v oblasti Kyjovska a navrhovala bych rozšíření kapacity této služby na Hodonínsku a nebo vznik nové služby. Obyvatelům Veselska jsou tyto služby nedostupné, protože se v této oblasti žádné sociálně aktivizační služby pro ohrožené rodiny s dětmi nevyskytují a myslím si, že by bylo žádoucí podpořit nějakou organizaci, která by dala vzniknout této službě, která v této oblasti chybí.

Použité zdroje:

1. Altman, J. (2011). *Adresář sociálních služeb v Jihomoravském kraji*. Brno: Jihomoravský kraj.
2. Beattie, M. (2001). *Přestaňte být závislí*. Praha: Pragma.
3. Bechyňová, V., Konvičková, M. (2008). *Sanace rodiny*. Praha: Portál.
4. Collins, D., Cathleen, J., Coleman, H. (2010). *Family social work*. Belmont: Brooks/Cole.
5. Hartl, P. Hartlová H. (2004). *Psychologický slovník*. Praha: Portál.
6. Karlova Univerzita (1996). *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum.
7. Klepáčová, M., Bušina, M. (2012). *Koncepce rodinné politiky města Hodonín*. Hodonín: Město Hodonín.
8. Kraus, B. (2008). *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál.
9. Kraus, B., Poláčková, V. (2001). *Člověk, prostředí, výchova*. Brno: Paido.
10. Matoušek, O. (2003). *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Portál.
11. Matoušek, O. a kol. (2007). *Sociální služby*. Praha: Portál.
12. Matoušek, O., Pazlarová, H. (2010). *Hodnocení ohrožení dítěte a rodiny v kontextu plánování péče*. Praha: Portál.
13. Matoušek, O. a kol. (2013). *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál.

14. MPSV. (2009). *Metodické doporučení MPSV č. 9/2009 k sociální práci s ohroženou rodinou*. Praha.

Články z odborných periodik

1. Hantáková, P. (2013). Mezinárodní spolupráce sociálně aktivizačních služeb. *Sociální práce/Sociálna práca*. č. 3, s. 24-26

2. Janebová, R. (2011). Spolupráce organizací v oblasti sanace rodiny. *Sociální práce/Sociálna práca*. č. 2, s. 17-19

3. Knausová, I. (2011). Teorie a praxe sanace rodiny v českém prostředí – kvalitativní sonda do terénní práce s ohroženou rodinou v současnosti. *Sociální práce/sociálna práca*. č. 1, s.69

4. Škoviera, A. (2012). Recenze – Ondřej Sekera: Rodina v nečase. *Sociální práce/Sociálna práca*. č. 2, s. 140

Zákony

1. *Zákon o sociálních službách*. Zákon č. 108/2006 Sb. v účinném znění ke dni 19. 2. 2014

2. *Občanský zákoník*. Předpis č. 40/1064 Sb. v účinném znění ke dni 19. 2. 2014

Elektronické zdroje

1. Centrum sociálních služeb Kyjov (nedatováno). *Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi*. [on-line]. Dostupné 25. 2. 2014 z <http://www.css-kyjov.cz/socialne-aktivizacni-sluzby-pro-rodiny-s-detmi/?open=64>

2. Centrum sociálních služeb Kyjov (2013). *Výroční zpráva 2012* [on-line]. Dostupné 25. 2. 2014 z <http://www.css-kyjov.cz/socialne-aktivizacni-sluzby-pro-rodiny-s-detmi/?open=64>

3. Český statistický úřad (2013). *Územní změny, počty obyvatel, narození, zemřelí, stěhování (1971-2012)* [on-line]. Dostupné 24. 2. 2014 z http://www.czso.cz/cz/obce_d/index.htm
4. Český statistický úřad (2013). *Charakteristika okresu Hodonín* [on-line]. Dostupné 19. 3. 2014 z http://www.czso.cz/xb/redakce.nsf/i/charakteristika_okresu_hodonin
5. Hodonín (nedatováno). *Povinně zveřejňované informace* [on-line]. Dostupné 14. 2. 2014 z www.hodonin.eu/vismo/isvs.asp?id_org=4041&p1=31967
6. Charita Hodonín (2014). *Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi* [on-line]. Dostupné 25. 2. 2014 z www.hodonin.charita.cz/charitni-sluzby/socialne-aktivizacni-sluzby-pro-rodiny-hodonin/
7. Charita Hodonín (2014). *Výroční zpráva 2012* [on-line]. Dostupné 9. 2. 2014 z <http://www.hodonin.charita.cz/res/data/005/000706.pdf>
8. Komunitní plánování sociálních služeb (2009). *Rodina, děti a mládež* [on-line]. Dostupné 18. 2. 2014 z <http://www.kpss-hodonin.cz/view.php?navezclanku=materialy-ke-stazeni&cislocclanku=2009060005>
9. KROK (2012). *Výroční zpráva 2012* [on-line]. Dostupné 25. 2. 2014 z <http://www.oskrok.cz/userFiles/vyrocní-zprava-2012.pdf>
10. Macela, M., Trubačová, K., Suda, R. (2011). *Potřebnost služeb pro děti a rodiny, současný systém a možnosti rozvoje.* [on-line]. Dostupné 9. 2. 2014 z <http://www.mpsv.cz/files/clanky/13088/sbornik.pdf>
11. Město Kyjov (2011). *Adresář spádových obcí města Kyjov* [on-line]. Dostupné 14. 2. 2014 z www.mestokyjov.cz/vismo/zobraz_dok.asp?id_org=7843&id_ktg=1256&p1=2682
12. Město Kyjov (2014). *Akční plán rozvoje sociálních služeb* [on-line]. Dostupné 25. 2. 2014 z

http://www.pomocobcanum.kyjovsko.cz/useruploads/files/ap_rss_2014-final.pdf

13. MPSV. (nedatováno). *Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi* [on-line].

Dostupné 19. 2. 2014 z [http://www.socialnisluzby-ipjmk.cz/Folders/372-1-](http://www.socialnisluzby-ipjmk.cz/Folders/372-1-Socialne+aktivizacni+sluzby+pro+rodiny+s+detmi+.aspx)

[Socialne+aktivizacni+sluzby+pro+rodiny+s+detmi+.aspx](http://www.socialnisluzby-ipjmk.cz/Folders/372-1-Socialne+aktivizacni+sluzby+pro+rodiny+s+detmi+.aspx)

14. MPSV (2009). *Národní akční plán k transformaci a sjednocení systému péče o*

ohrožené dítě na období 2009 až 2011 [on-line]. Dostupné z 19. 3. 2014 na

<http://www.mpsv.cz/files/clanky/7440/NAP.pdf>

15. Poradna pro občanství, občanská a lidská práva. (2009). *Co to je sanace rodin* [on-

line]. Dostupné 19. 2. 2014 z rodiceadeti.poradna-prava.cz/co-to-je-sanace-rodin.html

16. Úřad vlády (nedatováno). *Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi*. [on-line].

Dostupnost dne 19. 2. 2014 z [http://www.socialni-zaclenovani.cz/socialne-aktivizacni-](http://www.socialni-zaclenovani.cz/socialne-aktivizacni-sluzby-pro-rodiny-s-detmi)

[sluzby-pro-rodiny-s-detmi](http://www.socialni-zaclenovani.cz/socialne-aktivizacni-sluzby-pro-rodiny-s-detmi)

17. Veselí nad Moravou (nedatováno). *Město a okolí* [on-line]. Dostupné 14. 2. 2014 z

www.veseli-nad-moravou.cz/mesto-a-okoli/ms-77497/p1=77497